

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 81 ได้กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิด “ ความรู้คู่คุณธรรม ” และจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติซึ่งนำไปสู่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ก่อให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาครั้งใหญ่ที่มุ่งคุณภาพการศึกษา คือ ได้กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ

กลไกสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษา คือ การประกันคุณภาพการศึกษา จากเนื้อหาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้มีสาระสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นหลายประการ ในวงการการศึกษาไทย หนึ่งในสาระสำคัญคือเรื่องมาตรฐานการศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษาซึ่งมีอยู่ 5 มาตรา ตั้งแต่มาตราที่ 47 – 51 โดยเฉพาะในมาตราที่ 48 ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษา ที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก (กรมวิชาการ, 2542 : 1-2)

การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพจำเป็นต้องมีการประกันคุณภาพ และประเมินมาตรฐานการศึกษา เพื่อให้เกิดกลไกในการตรวจสอบและกระตุ้นให้หน่วยงานที่จัดการศึกษามีการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา การประกันคุณภาพและการประเมินมาตรฐานการศึกษาจึงเป็นเรื่องที่มีนัยทั้งในเชิงความเป็นเลิศทางการศึกษาและประสิทธิภาพของการบริหารระบบการศึกษาที่ทุกฝ่ายต้องช่วยกันพัฒนาอย่างเต็มที่ (วิจารณ์ พานิช และคณะ, 2544 : 1)

การบริหารเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานขององค์กร ไปสู่เป้าหมายที่กำหนด ดังนั้นผู้บริหารจึงเป็นกุญแจสำคัญในการดำเนินงานขององค์กร หากองค์กรขาดผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถและทักษะในการบริหารแล้ว องค์กรจะขาดแกนยึดเหนี่ยว และขาดพลังขับเคลื่อนที่สำคัญ ทำให้องค์กรเกิดความอ่อนแอและนำไปสู่การล่มสลายได้ (สมาน อัสวภูมิ, 2551 : คำนำ) ที่สำคัญคณะกรรมการคุรุสภา ได้กำหนดสาระความรู้และสมรรถนะของผู้ประกอบวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษาตามมาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ ในหมวด 2 ผู้ประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา ในด้านหลักการและกระบวนการในการประกันคุณภาพการศึกษา องค์ประกอบของการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรฐานการศึกษา การประกันคุณภาพภายในและภายนอก และบทบาทของผู้บริหารในการประกันคุณภาพการศึกษาสำหรับด้านสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สามารถจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา ประเมินผลและติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา จัดทำรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา เพื่อรองรับการประเมินภายนอก

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ส่งเสริมและสนับสนุนระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นระบบที่สถานศึกษาร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้การกำกับดูแลและสนับสนุนส่งเสริมของหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อสร้างความมั่นใจบนพื้นฐานของหลักวิชาและกำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาดำเนินการจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องว่าผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษา เพื่อการพัฒนาความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานที่กำหนดในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเต็มศักยภาพ โดยให้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และเข้ารับการประเมินภายนอกโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ปรากฏว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานการประเมินในรอบที่สอง ปี 2548-2551 มีสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับประถมและมัธยมศึกษา จำนวน 22,425 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 79.7 ที่ได้มาตรฐาน และจำนวน 4,485 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 20.3 ที่ไม่ผ่านการประเมินและต้องได้รับการพัฒนา(กระทรวงศึกษาธิการ, 2552 : 3)

จากข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ส่วนหนึ่งมาจากบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะบริหารงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายของโรงเรียนและนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดได้นั้น

ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีบทบาทและเป็นผู้ที่มีความความสามารถในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาด้วย บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการศึกษาเป็นการบริหารที่ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารเพื่อให้การดำเนินงานของหน่วยงานบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กร โดยมีการวางแผน การจัดการองค์การ การนำและการควบคุม ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีกระบวนการบริหารเพื่อให้การบริหารงานในหน่วยงานประสบผลสำเร็จ

ผู้วิจัยในฐานะบุคลากรของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสงขลา เขต 3 จึงมีความสนใจที่จะศึกษา วิจัยเรื่องการปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการประกันคุณภาพการศึกษาตามที่เสนอของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ในด้านการควบคุมคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพการศึกษา เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการประกันคุณภาพการศึกษาตามที่เสนอของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ใน 3 ด้าน คือ ด้านการควบคุมคุณภาพการศึกษา ด้านการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการประกันคุณภาพการศึกษาตามที่เสนอของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 จำแนกตามตัวแปร คือ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การปฏิบัติงาน และขนาดโรงเรียน

สมมติฐานของการวิจัย

1. ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีทัศนคติต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 แตกต่างกัน
2. ครูที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานต่างกัน มีทัศนคติต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 แตกต่างกัน

3. ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีทัศนคติต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 แตกต่างกัน

ความสำคัญของการวิจัย

1. ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการประกันคุณภาพการศึกษา ตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 สามารถนำมาใช้ประโยชน์เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องเพื่อการวางแผนและการพัฒนางานประกันคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

2. ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงความแตกต่างในการปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา ตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ซึ่งสามารถนำผลที่ได้มาใช้ประโยชน์เป็นแนวทางในการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษาในภาพรวมของสถานศึกษามากยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการประกันคุณภาพการศึกษาตามทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ใน 3 ด้าน คือ ด้านการควบคุมคุณภาพการศึกษา ด้านการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา

2. ประชากร

2.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ปีการศึกษา 2553 จำนวนทั้งสิ้น 2,173 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาจาก ข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ที่ปฏิบัติงานในปีการศึกษา 2553 โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Yamane (727-728 อ้างถึงในผ่องศรี วาณิชย์ศุภวงศ์, 2546 : 104) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 338 คน

3. ตัวแปรที่จะศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ

3.1.1 ระดับการศึกษาของครู แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

3.1.1.1) ต่ำกว่าปริญญาตรี

3.1.1.2) ปริญญาตรี

3.1.1.3) สูงกว่าปริญญาตรี

3.1.2 ประสบการณ์การปฏิบัติงาน แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

3.1.2.1) ต่ำกว่า 5 ปี

3.1.2.2) ตั้งแต่ 5 – 10 ปี

3.1.2.3) มากกว่า 10 ปีขึ้นไป

3.1.3 ขนาดโรงเรียน แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

3.1.3.1) ขนาดเล็ก มีนักเรียนไม่เกิน 120 คน

3.1.3.2) ขนาดกลาง มีนักเรียนตั้งแต่ 121 – 300 คน

3.1.3.3) ขนาดใหญ่ มีนักเรียนตั้งแต่ 301 คนขึ้นไป

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

ในการประกันคุณภาพการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3

ใน 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการควบคุมคุณภาพการศึกษา ด้านการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. บทบาท หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำที่แสดงออกของคนที่เกิดขึ้น โดยตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบ หรือพฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่างๆจะต้องปฏิบัติตามอย่างไร เป็นบทบาทที่คาดหวังที่กลุ่มคนหรือสังคม เพื่อให้ผู้สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกันทางสังคมได้ รวมทั้งสามารถคาดการณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้

2. การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษา มีการควบคุมคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานทั้งจากภายใน และจากภายนอก แล้วตัดสินเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้รับบริการทางการศึกษาทั้งผู้รับบริการโดยตรงและผู้รับบริการทางอ้อม

3. การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ได้แก่ การควบคุมคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพการศึกษา

3.1 การควบคุมคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการดำเนินงานเพื่อเข้าสู่คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา โดยการเตรียมความพร้อมของบุคลากร เพื่อพัฒนาบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาให้เห็นความสำคัญ มีเจตคติที่ดี สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอก

3.2 การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการดำเนินงานเพื่อประเมินความก้าวหน้าในเรื่องคุณภาพของสถานศึกษาและคุณภาพการจัดการศึกษา โดยการจัดทำเครื่องมือ/คู่มือตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา กำหนดระบบและแนวทางการตรวจสอบ กำหนดคณะกรรมการตรวจสอบคุณภาพ จัดทำรายงานความก้าวหน้าเสนอต่อผู้ปกครอง ชุมชน สังคมและเขตพื้นที่การศึกษา นำข้อมูลสารสนเทศที่จากการตรวจสอบคุณภาพไปพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด

3.3 การประเมินคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการดำเนินงานเพื่อติดตามและเปรียบเทียบผลการดำเนินงานของโรงเรียนว่าถึงเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้เพียงใด มีเรื่องใดที่ควรปรับปรุงให้เข้าสู่เกณฑ์มาตรฐาน โดยการสร้างเครื่องมือในการประเมิน จัดทำรายงานการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา เผยแพร่ผลการปฏิบัติงานแก่สาธารณชน นำผลการประเมินมาพัฒนาคุณภาพการศึกษา และเตรียมความพร้อมเพื่อรับการประเมินจากองค์กรภายนอกต่อไป รวมถึงการประเมินเพื่อขอรับรองมาตรฐาน จากองค์กรภายนอกโดยอาศัยเกณฑ์มาตรฐานในระดับสากล

4. ทักษะ หมายถึง ความคิดเห็นของข้าราชการครู เกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการประกันคุณภาพการศึกษา

5. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ที่ปฏิบัติหน้าที่บริหารในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3

6. ครู หมายถึง ข้าราชการครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3

7. สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3

8. ขนาดโรงเรียน หมายถึง ลักษณะของสถานศึกษาตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกำหนดจำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง คือ สถานศึกษาขนาดเล็กมีนักเรียนทั้งหมดไม่เกิน 120 คน สถานศึกษาขนาดกลาง มีนักเรียนทั้งหมดตั้งแต่ 121-300 คน สถานศึกษาขนาดใหญ่ มีนักเรียนทั้งหมดตั้งแต่ 301 คนขึ้นไป

Prince of Songkla University
Pattani Campus